

Нікіфоров П. О.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів і кредиту,*

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Легкоступ І. І.

*кандидат економічних наук,
асистент кафедри фінансів і кредиту,*

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-438-5-56>

РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ПЕРІОДУ ВОЄННОГО СТАНУ

З 24 лютого 2022 року наша країна опинилась у новій політичній, військовій та економічній реальності – з метою захоплення території України розпочалось військове вторгнення армії рф. В Україні було введено військовий стан, оголошена мобілізація, державні інститути ввели правила та прийняли заходи для забезпечення економічної та соціальної стабільності. Було вирішено запровадити податкові послаблення та пільги для суб'єктів малого та середнього бізнесу – можливість не платити деякі податки (єдиний податок для ФОП 1 і 2 груп), переходити на спрощену систему оподаткування для підприємств з оборотом до 10 млрд грн та сплачувати для ФОП 3 групи 2% від доходів замість 5%. Також, був знижений ПДВ на пальне з 20% до 7%, та скасований акциз для нього [1].

Проте, вже на початку 2023 року більшість цих податкових послаблень була скасована, а податкова система повернулась до довоєнних правил. Це було зроблено з метою компенсувати втрати від запровадження податкових пільг на початку війни. Ці пільги дозволили забезпечити економічну стабільність в країні та адаптуватися бізнесу до роботи у нових важких обставинах воєнного часу. Мобілізація, утримання мільйонної армії та ведення інтенсивних бойових дій потребували додаткових доходів, і усі зібрані податки йшли для фінансування воєнного бюджету.

Україна конче потребувала зовнішнього фінансування, оскільки коштів для фінансування цивільного бюджету було обмаль. У цих складних умовах на допомогу нашій державі прийшли міжнародні партнери – Уряди США, ЄС, Японії та інших демократичних держав. Також, значну фінансову підтримку зголосились надати міжнародні фінансові організації та донорські установи. У таблиці 1 видно, що частка іноземної

допомоги у доходах зведеного бюджету України зросла у 2022 році до 21,9%, а у 2023 році – становила 14%.

Таблиця 1

Доходи зведеного бюджету України за 2021–2023 роки

№ п/п	Назва доходів	2021		2022		2023	
		Млрд грн	Частка, %	Млрд грн	Частка, %	Млрд грн	Частка, %
1	Податкові надходження	1453,8	87,5	1343,2	61,1	1638,1	52,8
2	Неподаткові надходження	202,5	12,1	368,4	16,8	1028,1	33,1
3	Доходи від операцій з капіталом	3,8	0,2	2,9	0,1	3,7	0,1
4	Від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	1,3	0,1	481,3	21,9	433,6	14,0
5	Цільові фонди	0,8	0	0,5	0	0,8	0
	РАЗОМ	1662,2	100	2196,3	100	3104,3	100

Джерело: [2]

Без іноземної допомоги нашій державі було б практично неможливо вистояти у війні проти сильнішої у кілька разів країни. Як видно із аналізу, податкові надходження у перший рік війни зменшилися на 110,6 млрд грн – із 1453,8 млрд грн до 1343,2 млрд грн, а їх частка впала на 26,4% – з 87,5% до 61,1%. У 2023 році податкові надходження зросли на 294,9 млрд грн порівняно із 2022 роком, а їх частка зменшилась до 52,8%. Натомість, суми іноземної допомоги становили 481,3 млрд грн у 2022 році та 433,3 млрд грн. у 2023 році.

У структурі іноземної допомоги найбільшу частку займають гранти або дарунки, що надійшли до бюджетів усіх рівнів (таблиця 2). У 2022 році їх частка склала 94,8%, а у 2023 році збільшилась до 98,6%. У 2024 році частка грантів зменшилась до 75,1%, а частка надходжень в рамках програм допомоги ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ зросла до 24,9%, тоді як у попередніх роках не перевищувала 5%.

Найбільшими спонсорами України у період воєнного стану стали Сполучені Штати Америки, Європейський Союз, Велика Британія, Канада, Японія та інші демократичні країни світу. Також, значну допомогу надали Україні міжнародні організації та донорські установи. У 2024 році продовжується активна міжнародна фінансова підтримка України: через зовнішнє фінансування залучено 25,9 млрд дол. США, у

тому числі гранти склали 6,6 млрд дол. США [3]. Донорська іноземна допомога спрямовується урядом для фінансування найважливіших соціальних видатків державного бюджету. Основними із них є – заробітна плата освітян та працівників галузі охорони здоров'я, співробітників Державної служби надзвичайних ситуацій, виплати пенсіонерам, інші гуманітарні потреби, а також видатки на забезпечення соціального захисту населення.

Таблиця 2

**Структура іноземної допомоги зведеному бюджету України
за 2022–2024 роки**

№ п/п	Назва доходів	2022		2023		2024 (січень-вересень)	
		Млрд грн	Частка, %	Млрд грн	Частка, %	Млрд грн	Частка, %
1	Кошти, отримані від секретаріату ООН, НАТО, ЄС, ОБСЕ або інших МО за участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки	0,4	0,1	0,09	0	0,04	0
2	Гранти (дарунки), що надійшли до бюджетів усіх рівнів	456,5	94,8	427,3	98,6	205,7	75,1
3	Надходження в рамках програм допомоги ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	24,4	5,1	6,2	1,4	68,2	24,9
РАЗОМ		481,3	100	433,6	100	273,9	100

Джерело: [2]

Отже, в умовах військового стану важливою складовою доходів бюджету України стала міжнародна допомога від урядів США, ЄС, Великої Британії, Японії, Канади та інших демократичних держав світу. Також, значна фінансова підтримка надійшла від міжнародних фінансових організацій та донорських установ. Частка іноземної

допомоги у доходах зведеного бюджету України зросла у 2022 році до 21,9%, а у 2023 році – становила 14%. У структурі іноземної допомоги найбільшу частку займають гранти або дарунки, що надійшли до бюджетів усіх рівнів.

Література:

1. Гришко А., Бетлій О. Податкові послаблення для парків, ФОПів та інших під час війни. Що залишити, а що переглянути? *Економічна правда*. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/10/18/692753> (дата звернення: 10.11.2024).

2. Виконання бюджету за доходами. Open budget. URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=12&year=2023&budgetType=CONSOLIDATED> (дата звернення: 10.11.2024).

3. Мінфін: У жовтні до Держбюджету України надійшло \$1,4 млрд пільгового фінансування від міжнародних партнерів. Урядовий портал. 2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-u-zhovtni-do-derzhbiudzhetu-ukrainy-nadiishlo-14-mlrd-pilhovoho-finansuvannia-vid-mizhnarodnykh-partneriv> (дата звернення: 10.11.2024).